

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 24. avgusta 2023 - Leto XXXIII, št. 34

stran 2

SVOJO PRAUŠKO SO LETOS POSVETILI MLADINI

V BOLTINCAJ JE FAJN ŽIVETI
stran 3

GESTI ZA TEJLO IN DUŠO NA DOLINSKOM
stran 4

BOLA SMO ZDRAVI PA VESELI BILI
stran 8

SVOJO PRAUŠKO SO LETOS POSVETILI MLADINI

»Po Srejdnej Evropi pelata dvej dugivi Marijiniv prauškarskivi poti: prva od Csíksomlyóna na Erdeljskom do Mariazella na Štajerskom, drüga pa od bošnjaškoga Medjugorja do polske Czestochowe. Tau je eden veuki križ, na srejdi šteroga leži Pešta. K prvoj pauti smo se priklüčili mi tö, šteri z Marovec prejk Verice, Sakalauvec pa Slovenske vesi démo do Varaša,« so nam ednoga vraučoga letnoga dneva začnili pripovejdati markovski plebanoš Dejan Horvat. Piso se je 12. augustuš – tri dni pred največšim Marijinim svetkom -, gda so se prauškarge po celom Karpatskom bazeni že desetič, zvečsoga pejški podali na Bože poti. Tau veuko romanje se vogrski zové »1Úton«, tau znamenuje, ka vsi romarje po vküpnoj, »ednoj pauti« stapajo.

Blüzi šestdeset prauškarov z Goričkoga pa Porabja smo zaojdlji pri Etičnoj iži v Sakalauvci, gde je je s svojimi pomičnikami gorprijala domanja županja Valerija Rogan. »Vsakšo leto mamo drügi cil, za šteroga odimo pa molimo. Letos smo se odlaučili za mladino, vej se pa more vsakša ves trüditi, aj mladi doma ostanejo, ka mo samo tak preživel,« nam je povödala prva ženska vesi in cudjala, ka je molitev krepša, če se vküper povej.

»Gda smo vö z Verice po gauštji šli, je veuka blata bila. Gospaud so ešte kazali, gde tá, sto kak aj staupi, nej ka bi se pogrozno. Depa vsakšo leto dje nika, gnauk je dež, drgauč pa veuka ica,« nam je zavüpała Valika Časar z Andovec, šteri se že deset lejt vsakšo leto poda na prauško. »Vsikdar sem malo pomogla pri organizaciji tü, pozvanje sem na znanje davala na radioni.«

Gda so nika maloga spili pa zeli, so prauškarge od Etične iži po mezevaj pa goščaj dale šli. »Sem rejsan rad, ka leko odimo po tajoj veukoj pauti in vküper z vnaugimi lidami s

cejloga rosaga pa zvün njegvi grajnc napravimo tej dosta stopajov,« so nam med potjavu eške povödali plebanoš Horvat. Gda je patija za sebov njala Sakalauvce, je prauti Slovenskoj vesi ojdla v senci visiki drejv, nej pa po glavnoj poštiji. »Fejst sunce sije, depa nej baja. Vej je pa telko deždji bilau, ka zdaj že gnauk dobro spadne,

najde, tüdi če v globkom blati odi. Ta miseu nas povezuje na prauški. Vala Baugi, nega več grajnce, gezik nas tö ne lauči. Drüzi nas edna vöra, edno vüpanje in edna veuka lübezen,« so nam raztomačili gospaud Dejan. Vörnicke so v maloj kapejli – tak kak na vsikšom postanki po pauti – zmolili očanaš pa zdravamari-

duga lejta odi, povidlo se mi je, ka vsikdar tak vödrži po pauti. Letos sem že od drügim začutila tau posabno energijo med prauškarami, tau romanje more vsakši gnauk vö-sprobati,« je bila gyüšna Berni Gredlič.

Letos je bilau tretjo paut, ka so prauškarge malo stanili pa molili pri marmornatnom

cerkve so vöprišli vsi navzauči dühovnicke, glaven mešnik, murskosobočki püšpek dr. Peter Štumpf pa so božepautnike pozdravili v slovenskoj rejci. Njine misli je tolmačila slovenska parlamentarna zagovornica Erika Koleš Kiss, šteri že od začetkov dosta pomaga pri organizaciji prauške »1Úton«. Sveta meša je bila slovensko-vogrskra, pri prečiščavanju pa so spejvali Nemci z Rábafüze-sa. Puna cerkev je poslušala püšpekovo predgo v porabskoj domanjoi rejci, v vogrski gezik so njine reči obračali domači plebanoš Imre Bodorkós. Peter Štumpf so predgali o mladini, pripovejdal so, kak je njina mlada žlata v špitalaj spoznala edno sploj betežno deklo, šteri je pred smrtjov pravla: »Najbole glavno v žitki je tau, ka preživiš cajt z lidami, štere maš rad.«

Po rečaj püšpeka majo mladi posaben dar od Bogá. »Tau je srce, štero zna biti smileno in sočutno. In takšo srce je batrivo tö, se ne zapéra v sebé, se ne bogí, liki se odlauči za veuke stopaje do tisti, do šteri niške neške titi, ar so ovaški, lekar celau nej lübeznivi. De je pa tau samo skaurdja, pod šterov se skriva bolečina in želenje po našoj sočutnoj bližini ž njimi,« so predgali sobočki püšpek in zaklūčili, ka je Mati Marija vsikdar in vsepovedik z nami.

Če rejsan se je tisto soboto vse sükalo kauli mladine, so navzauči molili za tiste Slovence tö, šteri zdaj dosta trpijo zavo-lo veuke povaudni in so lekar v vodej zgibili cejlo svojo imanje. Nej so pa molili samo prauškarge, liki vsi tisti tö, šteri so na pozvanje organizatorov doma, z mislimi batrivili romare »po ednoj pauti«.

(Kaj na 1. strani: Marijni prauškarse dejo prauti Slovenskoj vesi. V prvom redje plebanoš Dejan Horvat in stalni diakon Róbert Császár)

-dm-

Duga kača božepautnikov se je dostakrat vlejkla po mezevaj pa lesaj, so pa po asfalti tö ojdli.

ka je končno toplo,« nam je ovado Imre Trajbar z Verice, šteri je rad biu, ka je leko cujsaupo. »Dosta nas je vtjüpprišlo, skupina je dobra, edna lejpa prauška paut je tau,« je eške tapravo romar.

Pauleg gospauda Dejana je pred prauškarami z zastalov stapo Róbert Császár s Sakalauvec, šteroga so na letošnji risauski pondejlek, na začetki juniuša v Somboteli za stalnoga diakona (állandó diákonus) posvetili. Róbert je po pauti večkrat blagoslovo vörnikie – tak na priliko v kapejli v Slovenskoj vesi ranč tak, gde so prauškare z Marijinimi pesmimi pričakale domanje ženske.

»Vsikši od nas leko večkrat v življenji doživé, ka se ma nika lagvoga zgodi, pa ne vej, otkec je vzeu mauč in volau, ka se je rejšo nevole. Gnes tü, gda smo po blati šli, smo tau čutili. Mladi človek dostakrat kama v blato staupi, ne najde pravo paut. More pa meti en cil pred sebov, šteroga gnauk

jo v vogrskoj in slovenskoj rejci, te pa zaspejvali svete pesmi v bejdvej gezikaj.

Marijinom kipi, šteroga je pred svojim ramom na ednom bregej v Slovenskoj vesi dala

Romare so pred varaškov cerkvov pozdravili murskosobočki püšpek dr. Peter Štumpf, pomagala jim je slovenska parlamentarna zagovornica Erika Koleš Kiss.

»Vsakšo leto drudji cujpridejo, drudje lidi spoznamo. Depa eni deset nas geste, steri vsakšo leto démo. Letos je več mladi prišlo, lekar zatok, ka zdaj za nji molimo,« je premišlavala Valika Časar, te pa je k nam cujstaupila mlada ženska z Ljubljane. »Doma sem s Sakalauvec, lani sem oprvim prišla na tau prauško. Moja mati že

postaviti držina Bugán. Tam so romarje zvün mladine Boga prosili eške za betežne lidi, te so se pa napautili na slejden tau svoje Bože poti, do varaške baročne cerkve.

Trnok glasno so zvonili, gda se jev Monočrislovenskim prauškarom pridružilo eške kauli dvajsti vörnikov z bližanje vogrske vesi Halogy. Z Marijine

Štefka Zver iz Böltinec

V Böltincaj je fajn živeti

25. majaš je biu v nekdešnji Jugoslaviji svetek, posvečen mladim in Josipi Brozi Titi, steri je biu od konca druge svetovne bojne pa vse do

vöodabranji, bila tau velka čast,« pravi sogovornica, steri je tistoga časa odla na soboško gimnazijo. Med 210 vöodabranimi so bili

svojoj šauli v telovadnici, na sprtoletje pa so vsi prišli na Murin fotbalski stadion in so tam vküper začnili vaditi, skor vsakši den po par vör. Pauleg Fariča, steri je rejdro odo v Beograd, gé so njemi pokazali, kak trbej »plesati«, pa jim je te on tau pokazo, so za njih skrbeli ške profesori športne vzgoje. Dva kedna pred nastopom so iz Murske Sobe z enin ejkstra cugom vandrivali prauti Beogradi. Pauleg mladih iz Pomurja so toga leta na prireditvi ob dnevi mladosti sodelovali ške mladi iz Rožaja (Črna gora), Mostara (Bosna in Hercegovina), Siska (Hrvaška), Kruševca (Srbija), Tetova (Makedonija), Prizrena (Kosovo) in Stare Pazove (Vojvodina).

»Vsi smo živel v vojašnici, steri je mejla ménje 4. julij. Od tam so nas trikrat na den vozili na stadion. Dvakrat, predprednevom pa zadvečar-

Štefka Zver

svoje smrti leta 1980 predsednik rosaga. Čiglij je biu rojeni 7. majaš 1892, se je že med drugo svetovno bojno kak datum njegvega rojstnoga dneva začno sjetiti 25. majaš, zvau pa se je den mladosti.

Glavni simbol toga svetka je bila štafeta mladosti, steri so zvali tudi Titova štafeta. Vsakšo leto je svojo večkedensko paut začnila v drügom varaši, zgotovila pa jo je, po tistem ka je obodila vse republike, v Beogradu na stadioni Jugoslovanske ljudske armade (JLA), steri je gnesden stadion fotbalškoga kluba Partizan. 25. majaš so na velkoj prireditvi, steri se je furt leko gledala tudi po televiziiji, štafeto prejkiali Titoji. Vsakšo leto je na prireditvi sodelovalo več gezero mladih iz cejle Jugoslavije. Leta 1983, že po Titovi smrti, so bili med njimi tudi dijaki iz krajine ob Müri. In ena od njih je bila Štefanija oziroma Štefka, kak rajši čuje, Zver iz Böltinec.

»Ge brodim, ka je za vsakšoga od nas, steri smo bili

samo flajsni šaularge, vej pa so par mejsecov dosta falili pri pouki in so tau mejseca junijuša mogli notriprinesti. Tau so bili dijaki z vsej srednjih šaul iz soboške občine. Zanimivo je, ka je med njimi biu tudi erični slovenski plesalec, koreograf in režiser Matjaž Farič,

Gda je prišla nazaj v Böltinco, je pa začnila plesati v folklorni skupini. (Foto osebni arhiv Štefke Zver)

steri je te odo v Maribori v srednjo pedagoško šolo, pauleg toga pa ške v baletno šaulo.

Štefka Zver, steri je te bila dijakinja 2. letnika naravoslovno-matematične smeri, je raztolmačila, ka so že na začetki leta 1983 začnili probati, prva vsakši na

ka, smo meli vaje, večer pa so za nas organizerali koncerte. Pauleg toga smo si poglednoli tudi fotbalški derbi med Partizanom in Zvezdo,« se spominja sogovornica in cujda, ka so treme nej meli. »Tau so bila takša doživetja, ka jih ne moreš pozabiti in jih s sebov nosiš cejli žitek,«

pove Štefka Zver, stera ma ške gnesden doma oranžni gvant, kombinezon, v stremo so plesali mladi iz Slovenije: »Leko se povalim, ka

Malá Štefka
(Foto osebni arhiv Štefke Zver)

tekstil: »Očova mati je mela eno singerco, pa mi je furt pravla, ka je njeni oča za tau mašino za šivanje dau eno cejlo kravo. Dostakrat sam pri njoj sedela, pa me je te ona malo cojčila. In tak je prišla ta lübezen do gvantov pa oblačenja, zatau sam se te za té študij odlaučila.«

Po zgotovljenem študiji se je zaposlila v nekdešnjom ponosi Prekmurja, fabriki Mura, v steroj je ostala vse do njenoga britkoga konca: »Ške gnesden sam žalostna, gda se spaumnim na Muro. Mi smo tam delali z velkim veseldjom. Nikaj nam je nej bilau

žmetno, tudi če smo delali vnoči ali konec kedna. Večina nas delavcov je rejsan živila z Muro.« Po tistem, ka se je preselila nazaj v domnji kraj, si je delo najšla na osnovni šauli: »Prejk enoga projekta Zaposli me, se mi je lani aprila ponüdila prilika, ka se zaposlim na šauli. Prva sam pomagala šaulrom, steri se slabše včijo, od septembra naprej pa sam spremljevalka enoj betežnoj učenki, steri se ne more normalno gibati.«

Tak kak dosti Böltinčanov je tudi Štefka Zver članica folklorne skupine. Čiglij je neka cajta nej plesala, pravi, ka tisto, ka se navčiš kak dejte, ne pozabiš, zatau je po tistem, ka je prišla živet nazaj v domnji kraj, pa začnila plesati. Z eno kolegico pa mata na skrbi tudi gvante. (Kejp na 1. strani: Gvant, v stremo je nastopala leta 1983 v Beogradu, ji je ške furt prav. Tudi plesnih gibov je nej pozabila. (Foto Silva Eöry)

Silva Eöry

Vlado Kreslin

Pravijo, ka je prej niške nej prorok v svoji domovini. Na žalost je dostakrat tak gé, ka domanjomi človeki damo valati, ka je neka vreden komaj te, gda tau priznajo nindri indri. Na tau sam se spaumnila preminauči keden, gda so v Böltincu na slavnostnom djileši občinske kotrige za svojoga častnoga občana vörzglasili Vlada Kreslina. Ob toj prički sam se ške spaumnila, ka je Vladoja nej dugo toga nazaj ena novinarka pitala, zakoj nema večkrat koncerte v Prekmurju, pa njoj je pravo, ka zatau, ka ga organizatori ne pozovejo.

Böltinčani so v obrazložitvi zapisali, ka je Vlado Kreslin, goslar in poet, ime kraja in občine poneso po cejlom svejti, pauleg toga pa je »z vključevanjem tradicionalnih glasbenih prvin in ohranjanjem ljudske glasbe močno pripomogel k temu, da se je ta ohranila in živi še naprej«. Zapisali so ške, ka je »demarginaliziral in rehabilitiral prekmursko nareče, s skupinama Mali bogovi in Beltinško bando pa povezal preteklost s sedanjostjo ter lokalno z globalnim.«

Po slavnostnom djileši občinske kotrige je biu v böltinskem parki koncert skupine Prašnati. Vlado Kreslin, steri je z njimi zapopejvo neka pesmi, je med drūgim pravo, ka je bilau tistih deset lejt (tau je bilau v osemdesetih pa v začetki devetdesetih lejt preminaučoga stoletja), gda se je družo s Kociprovimi »pojbi«, s temi legendarnimi prekmurskimi goslari, med najlepšimi v njegovom žitki.

Brodim, ka leko tomi našomi eričnomi goslari čestitam tüdi v imeni vsej porabskih Slovencov, vej pa znam, ka ga tüdi vi radi poslušate. Želejm njemi ške, ka de s svojo črno kitaro ške dostakrat špilo, tüdi v domanjoi krajini, gé vseeno furt več lidi ceni tau, ka je za Prekmurje napravo na »Slavskom« pa po cejlom svejti.

Silva Eöry

GESTI ZA TEJLO IN DÜŠO NA DOLINSKOM

Letos 13. julija so graubi viherge divdiali po cejlo Sloveniji, najüše pa je bilau venak vrna na našom konci, v Prekmurji. Vöter je dojtrgo streje, voda je zaledala več poštij, v dosta domauvaj je nej bilau električne. Sombotelski Slovenci smo z žalostnim srcom šteli novice o tajoj nesreči, dva dni kisnej, 15. julija pa smo se donk napautili

nadejve deje: škipke, mak, ori pa djabka – v naprejsisanom redej in duplansko, na osem štaukov. Druga, prlečka gibanica pa samo en štauk má, vrkaj s škipkami in vrnjim mlejkom.

Gda smo vse tau čuli pa kauštali, so nam domanji eške raztomačili, ka v svojom centri takšim betežnim lidam delo davajo, šteri bi indrik nej mogli

VRenkoviči pečajo gibanice s prekmurske mele in prlečki djabk, pri drugi figicaj pa nūcajo ribez in tikvi z domanji njiv.

na edno kratko prauško v krajično kauli vesnice Renkovci. Med potjavu smo fejst šanjalivali nekda lejpe topole pri Rakičani, štere je vihér na dvaje strau, strašno pa je bilau gledati rame s pobantivanimi strejami tö.

Naš avtobus je oprvim stano pri paverskoj kući, s štere je skupina »Hudo dobro« napravila »Ižo gibanice«. V tom rami vsakšoma

delati. Zvün gibanic se spravljajo eške z djablanami na trankaj, s pobranoga sada pa šajbe, kekse in sause rédijo. V tajoj iži leko vsakši proba spečiti svojo gibanico tö.

Na drugom konci vesi Renkovci so nas že čakali pri firmi Luš, štera v svoji glažognatni ižaj trnok dosta, več deset gezero paradajsov pauva. Njini »gra-

Sombotelski Slovenci pri grobi püšpeka dr. Jožefa Smeja, šteri so vsikdar z oprijtimi rokami gorprijali prauškare z Vogrskoga.

z veseldjom nutpokažejo, kak se redijo dvaje fele figice: prekmurska pa prlečka gibanica. Pautnicke smo od domanje vertinje zvödali, ka je té pokaraj ime z rejči »gibati« daubo, vej je pa trbej njegovo testau »vugibati«. V prekmursko gibanico se štiri fele

čenek« smo steli od blüzi tö pogledniti, zatok smo se mogli nutnaravnati v bejle, plastične »skafandere«. Vrna te je sunce najbole prejk glažognatne streje sijalo, zatok smo se skor sküjali, gda smo poslušali vodičko.

Od nje smo čüli, ka paradajs na

devet hektaraj pauvajo in ga polejvajo z deževnicov, v kuppobravov v »lagunaj«. Deset kednauv stare flance posadijo vsakšoga januara, prve paradajse pa pobrero že aprilisa. Rastlike njajo rasti, zatok leko dosegnejo 9 do 11 mejterov. Stebla zdigavajo in spisčavajo z vaužami, ka bi leko delavci gda koli cujprišli. Cvejtni pra kaulivrat nosijo čmrlji (dončgók), s toga se vidi, ka v glažognatni ižaj ne šprickajo s čemerami. Paradajse dojpoberéjo z rokami, depa eške samo te, gda so že cejlak zrejli in majo takši žma, kak će bi zrasli na domanjom gračenki.

Vözošvicani smo dojrazmetalni svoje bejle anorake, te pa smo

ka je najbole cejla takša legenda med Karpatami. Na drugi stenaj vidimo evangeliše pa apoštole, štere je Akvila v martjanskoi cerkvi tö namalo. Sombotelski prauškarge smo v kúper zaspejvali sveto pesem »Je angeu Gospaudov«, po tistom pa smo se napautili dale v Bogojino, na slejdni postanek na svojoj pauti. V maloj goričanskoi vesnici so na več mejstaj poštije popravlali, po kračišom blaundenji pa je naš bus donk sparkéro pred cintorom. En cajt smo iskali in končno najšli grob veukoga prijatela porabski Slovencov, pokojnoga mariborskoga püšpeka dr. Jožefa Smeja. Gospaud so se v tajoj vési na

Paradajze firme Luš odavajo po cejlo Sloveniji. Če štoj šké vleti pogledniti njine glažognatne iže, more švicati v »skafanderi«.

koštavalci vsefelé renkovske dobraute: paradajsi so bili redeče, žute in črne farbe, ništerni pa so meli formo po slivaj ali črešnjaj. Po tistom smo se napautili dale prauti Törnišči, gde stogi cerkev Marijinoga vnebovzetja, glavno prauškarsko središče mursko-sobočke püšpekije. Frančiškanški barat pater Andrej nam je znautra v cerkvi lepau raztomačo, ka má Boža iža dva tala: v staroj, zdaj praznoj cerkvi s 14. stoletja zvekšoga samo najgor prauškare gorprijajo, v nauvoj cerkvi, štero so blagoslovili leta 1915, pa eške gnesden služijo svete meše.

Stara cerkev je erična po freškoj molara Janoša Akvile, šteri je v srejdnjom vöki med drūgimi vönamalo velemérsko cerkev v krajini Órség tö. Na njegvi največ vrejdni kejpaj v Törnišči leko spoznamo življenje vogrskoga krala svetoga Ladislava,

raudili leta 1922, mrli so v 99. leti starosti. Če rejsan so se steli vönnavčiti za padara, je je Baug pauzvo v cerkveno službo. V dühovnika so je posvetili med bojnov v Somboteli, trnok dobro so znali vogrski gučati pa pisati. Gvüšno zavolo toga tö so nas, sombotelske Slovence tak radi meli, zatok so nas vsikdar z veukov radostjov gorprijali na püšpekiji v Maribori.

Na grob düšnoga pastéra, šteri je znau do konca svoji dni ostati prausen človek, smo položili svejč spomina in slovenski pa vogrski zmolili eden očanaš in zdravamarjo. Z néba je žarelo letno sunce – gospaud Smej so nas gvüšno z očinskimi očami sprevajali tačas, ka se je naš bus srečno pripelo nazaj v Somboteu. (Kej na 1. strani: Sombotelski Slovenci v Marijinoj prauškarskoj cerkvi v Törnišči)

-dm-

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

V 17. številki časopisa Porabje, stera je včerajšča 26. avgusta 1993, je pod naslovom Prazni(k) kruh(a) Francek Mukič etak zapiso: »Dan sv. Štefana, 20. avgust, je prejšnji režim odpravil. Verjetno zavoljo njegove verske vsebine in „reakcionarne“ ostrine. Uradno so ga preimenovali v Dan ustave. (Nekoliko je seveda groteskno, da naj bi ravno zgoraj omenjena ustava zagotavljala pravico do izražanja verskega prepričanja.) Kasneje so vso stvar skušali omiliti (dezideologizirati?) na ta način, da se je reklo, da je 20. avgust praznik kruha. Kajti ob tem času se že ve, ali bomo imeli - rečeno v prisподobi - dovolj kruha tudi letos. 20. avgust je dandanašnji že spet Dan sv. Štefana, kar je tudi prav. Po drugi strani je tudi narodni praznik. Čisto v redu. Tale praznik kruha, ob vseh svojih ljudskih koreninah, je v danih okoliščinah seveda imel dolčen sovrealističen prizvok. Izginotje imena samega me v bistvu niti ne moti. V zadnjem času pa me vse bolj bega, da se stalna besedna zveza »praznik kruha« razkraja. Dobiva nov pomen, v tem smislu, da je vse več praznikov in vse manj kruha. Torej da tudi klasična fraza »kruha in iger« vse manj velja na Madžarskem. Namesto vsakdanjega kruha ponujajo ljudem igre, igrice in praznike. Načelno nisem proti ognjemetu ob 20. avgustu, saj konec koncev tudi hec mora biti. Pa ob teh razkošnih raketah (20 milijonov forintov) se človek vseeno spomni, koliko »napora« je moral uboga vlada vložiti v to, da ob povišanih prometnih davkih (zlasti v zvezi z živili) dobijo enkratno denarno pomoč tisti, ki so tega najbolj potrebni. V višini 1000-1500 forintov, za kar dobiš 3-4 kile mesa. Enkratno. Enkratno nizko in smešno. Opažam v mestu Sombotel, kako se je pomnožilo število ljudi, ki prosocajo: reveži, begunci, lumpi in podobni, od Boga zavrnjeni ljudje. Spremenili so celo taktiko. Prej so prosili za vlogajme v glavnem na širnem glavnem trgu. Zdaj so se nekateri preselili v ozko uličico, ki povezuje Glavni in Berzenyijev trg, da jim res ne bi mogli uiti. Če ti pa to kdaj pa kdaj vendarle uspe - saj vsakomur in vsak dan pa tudi ne moreš pomagati, če sam nimaš preveč -, pa nikakor ne moreš uiti svoji vesti. Kaj mislite, ali tudi potratno državo tu pa tam peče kaj vest? Ali jo sploh ima? Bom se moral pozanimiti pri kakem dušeslovcu. Potratnost se kajpak ne nanaša le na ognjemete in podobna ljudska raja, ampak na tisoče drugih nepotrebnih stvari. Vendar

sta bila na Madžarskem vsedržavni ognjemet in praznik kruha vedno povezana kot kakšna siamska dvojčka. In ob pomanjkanju kruha ljudi nekoliko vznemirja prazen blišč. Beda in blišč namreč ne gresta skupaj. To je razvidno tudi iz tega, ko te blešeča država vabi v Budimpešto na sijajno prireditev (naj se vidi razkošje!) in ubogim revežem ponuja vozovnice po polovični ceni za vlak. Ljudje na podeželju si lahko itak vse bolj redko dovolijo, da obiščajo svoje sorodnike v glavnem mestu.«

V rubriki Porabske družine pa je Irena Barber gorziskala Margito Olah, stera je delala v ednoj bauti v Varaši, gde zelenjava pa sad odavajo: »Ona rada guči slovenski s Slovenci, zatok ji pa šefica pravi, ka je zlata vrednina. Doma sam go poiskala edno nedelo. Ona je samo v nedelo doma. Z možaum, Győzőm Olahom sta samova doma, počivata si. Njigvi žitek je puno s takšimi spomini pa zgodbami, ka bi od zranca do večera leko prpovejdala. Margita, ti že dugo tuj v Varaša živeš, če si rejsan v Sakalauvcu rodjena. Tvoj oča pa tvoj mauž sta Vaugra. Kak tau, ka si ti itak nej »pozabila« svojo materno rejč? »Od toga samo telko leko povejm, steri svojo materno rejč pozabi, tisti je ali nauri ali pa nepoštenu. Materno rejč, če si se go navčijo, ne moreš nigdar pozabiti.« Kak je pa bilau, gda si mlada bila pa si eške v Sakalauvcu živila? »V pavarski držini sam se narodila, dela sam se nigdar nej bojdala. Samo sam etak leko skauz spravila vse tau, ka se je nam godilo. Kuman sam vospriavila 8. klas šaule, gda so prišli po nas, pa so nas kak kulake odpelali. V tabori smo živelji, stražali so nas. V mladij letaj sam se navčila, ka je delo. Kuman se je zorilo, smo na njivaj bili. Svinje sam to

pasla. Gde je čoka kotila, sama sam bila. V maloj förtogi sam male pujčke domau prinesla. Delo nas je gordržalo. Gde smo pa prišli domau, doma smo nika nej najšli v rama, samo stané. Znauva smo začnili.« Ge tak znam, da si že v penziji, dapa zatok vsakši den delaš. Kak je tau? »Največ sam v židanoj fabriki delala. 40 delovni lejt sam zadobila, pa za tau so mi dali na mesec 8 gezero forintov penzije. Tau je malo, pa ovak tū tak mislim, dja brez dela ne morem ostati. Te pa zdaj tō delam. Znam tri rejči, slovenski, nemški, vogrski. V ednoj bauti je tau dosta vredjno. Dja se potrudim za vsakšoga. Radi odijo etak v našo bauto. Tū je bijo eden slovenski lektor, gospod Kerčmar. Njegva žena je rada ojdra v našo bauto. Zdaj, ka so več nej tū, so me gorpoiskali.« Večkrat me je razveselilo, gda si mi gučala, ka novine Porabje do slednja litare vopršteš, pa v drugi novinaj tū sploj vse tapršteš, ka od Porabski Slovenca pišajo. Zakoj je teba tau potrejbno? »Dja sam tū v Varaš, da sam pa Slovenka. Rejsan vse taprštem od Slovencov. Ne moram trpeti kaj takšoga, ka je prauto nas, prauto našoga djezika. Tistoga reda sem sploj čemerna bila, gda je dosta guča bilau od »Vendov«. Na tau samo telko povejm, aj vsakši tau dela, na ka se razmej. Zakoj pa trbej ranc vlejeti, gda bi se vküp držati bole splačalo, sploj pa nam, ka nas je tak trno malo.« Margitin mauž Győző naja posluša, do tejga mau je nej do rejči prišo. Győző, ka ti misliš od Porabski Slovencov, kakšo lüstvo je? »Ge sam več lejt delo v Slovenski vesi na občini (tanács). Leko povejm, ka so mi v žitki tau najlepši spomini. Rad sam tam bijo. Ge sam rad emo tisto lüstvo, oni so meni tū radi bili. Poštenje so mi dali, tak kak ge njim. Do penzije sam delo v Varaši v zavarovalnici (biztosítónál). Tuj sam tū dosta prilik emo se srečati s Slovenci. Nigdar sam nikše navole nej emo z njimi.« Zdaj sta vüva sama doma. Ge tak znam, ka mata dve čerki, Timeo pa Marto. Ka je z njimi? »Timea se je oženila. Ona ma visiko pedagoško šolo, je leranca. Včila je tū. Po tistim, gda je dejte mejla, je pa zgübila svojo mesto. Zdaj na policiji dela. Tam tū velki asek vzema tauma, ka zna slovenski. Timea je dugo plesala v Sakalauvcu pri folklori. Gde je folkloru zgübila vodjo, go je ona vodila. Žau gnes več v Sakalauvcu nejga plesne skupine. Druga čerka je Marta. Ona zdaj odi eške v Győr v šaulo. Vüpamo se, gda konča šolo, dobi tū v Varaša delo.«

Vkùppobrala Silva Eöry

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Italijani v vesi Olaszfa

Gnauksvejta je lüstvo vō iz vesi v varaš šlavu, zato ka skrak so meli delavno mesto pa dosta ležej so leko živelji. Nej se je trbalo tak daleč voziti, baute, šaule, vse je na ednom mesti bilau. Tak je tau bilau v Železni županiji pa v Porabji tō. Zavolo toga so konca osemdeseti lejt v mali vasaj zvezšoga samo starejši živelji. Depa potejam se je nika spremenilo, varašanci, najbola iz vekši varašov, so znauva po vasaj začnili kipüvati stare rame pa parcele, gde so leko zidali. Sprvoga samo za vikend, sledkar pa že vsigdar več je bilau tisti, steri so stalno tam živelji. Zato ka so začnili ceniti mir, naravo pa zdravo živjenje.

Za par lejt so nej samo z Vogrskoga, litiji z drugi rosagov tō začnili kipüvati zemlau pa rame. Tau so zvezšoga Avstrijci bili, rejko Angleži ali lidge s kakšnoga severnoga rosaga. Če Italijane (Talanje) gledamo, samo sploj malo nji je prišlo v Železno županijo. Zvün edne vesi, kama se je štiridesetširi taljanski družin preselilo. Tak ka nej samo ka Olaszfa (Italijanska vas) se zove, rejsan dosta Italijanof žive tam.

Tau se je tak začnilo, ka je v 90. lejtaj prišla edna italijanska družina, stera je za sev potegnila druge, pa tak nagnauk jih je dvajsti družin gratalo. Ta številka je od leta do leta vekša bila, največ 44 italijanski družin je živelio v vesi Olaszfa, največ taši, steri so že v penziji. Zaka je telko Italijanov prišlo? Zato ka za nji so fal cejne bile, fal je bilau tū živeti, njigve penzije so tū dosta več vredjne bile kak doma. Istina, če so Italijane pitali, oni so na tau tau prajli, ka se njim fejst vidi tū, tak kak če bi doma v Toscani bili. Zavolo toga, ka edni so že vopomrli, zdaj 28 italijanskih družin žive v vesi Olaszfa. Največ nji ostane od sprtolejti do djeseni, v zimi dejo nazaj v Italijo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Dan združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom

17. avgust je od leta 2006 državni praznik – dan združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom, ki pa ni dela prost dan. Po koncu prve svetovne vojne je namreč Prekmurje po določilih Pariške mirovine konference prišlo pod Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. 12. avgusta 1919 je Prekmurje zasedla jugoslovanska vojska, 17. avgusta pa je na množičnem ljudskem zborovanju v Beltincih oblast predala civilnemu upravitelju.

Državna proslava sicer poteka vsako peto leto in bo znova prihodnje leto. Vmesne osrednje regijske proslave prekmurske občine pripravljajo same. Osrednja slovesnost je bila letos v kraju Hotiza. Lendavski župan Janez Magyar je v uvodnem nagovoru spomnil na regijsko moč v parlamentu in v vladi ter dejal, da se »moramo pri angažiranju za dobrobit pokrajine ob Muri združevati in vso energijo preusmeriti v zgodovinske priložnosti, ki nam jih ponuja Evropska unija«. Kot je poudaril, si nihče ne želi, da tudi v bodoče imenujemo Prekmurje kot manj razvito pokrajino, ki stagnira.

Slavnostni govornik je bil minister za obrambo Marjan Šarec. Po zgodovinskem orisu prekmurske preteklosti ni mogel mimo minulih ujm, posledice uničenja po povodnji pa je primerjal z vojno. Ob tem se je zahvalil vsem, ki so z nadčloveškimi naporji reševali ljudi in premoženje ter dali vedeti ljudem, da niso sami. »Kot gasilec, politik in kot človek sem prepričan, da nas vsaka takšna preizkušnja samo še bolj utrdi v našem poslanstvu,« je poudaril.

Slovesnosti so se udeležili tudi nekdanja predsednika Slovenije Milan Kučan in Borut Pahor, ministrica za kmetijstvo Irena Šinko, minister za notranje zadeve Boštjan Poklukar, minister za kohezijo in regionalni razvoj Aleksander Jevšek, predstavnica urada predsednice republike Nataša Pirc Musar, številni pomurski župani in drugi.

Poletne vitaminske bombe

MALINE

Tak mislim, ka v Porabji vsaki pozna in gej maline. Maline so gé najbaukšo poletno sadje. Zrelijivo junija in julija, depa gestejo trajne sorte (folytontermő) tö. Nej so gé aklave rastline, gékoli rastejo. Vidimo je kauli lesa, v šanci in pri po-

mo sok, marmelado. Če dosta mamo, vredno je gé v hladilnik djati, vzimi kak dobre bauudejo. Maline maju v sebi dosta A, B, C vitamina pa beta karotin tö. Bogate so gé z antioksidanti, zvün toga gestejo nut mine-

tokaj. Inda je dosta več malin raslo kak zdaj. Gda smo mlajši bili, smo cejlo leto maline géli, bráli. Nut so je kujali in odavali tö. Tiste divje maline so baukši žma mele, kak tiste, stere zdaj doma pauvamo. Požlahtnjene sorte so vekše gé, gestejo rdeče, rumene sorte,

rali, magnezij, fosfor, kalcij, kalij in železo. Vitaminini, ki jih vsebujejo, krepijo imunski sistem, če dosta malin gejmo, nemo tak naleki betežni. Maline imajo v sebi dosta železa, prauti slabokrvnosti so dobre gé, pobaukšajo nam krvni kejp. Vitamin C nam pomaga

depa nemajo tak dobrega žmaja kak divdje. Maline gesti je trno zdravo gé. Najbaukše nam té spadnejo, gda tavö demo v ogračenek pa si za sebe beremo. Friške maju v sebi največ vitaminov, pravijo, ka maline so gé vitaminske bombe. Sto ma ogračenek, aj si je posadi. Nej so aklave, brž zrastejo, pauv majo že na drugo leto.

Maline dostafele formo gorponücamo. Gda so že lepau zrejle, je leko nut dejemo v jogurt. Redimo sadno šalato, župo. Nut je dejemo v torto ali go z njimi kinčamo. Redi-

se braniti prauti virozam in bakterijam in poveča odpornost organizma.

Iz lisk dober čaj leko naredimo, steri je dober gé prauti prehladi in bolečini v grli. Telesno temperaturo niža, ima diaforetični učinek (izzasztó hatása van). Diabetiki tö leko maline gejo, ka imajo malo ogljikovih hidratov. Mlajši tö leko gejo, maline ne povzročijo alergijo kak jagode. Maline gesti je zdravo gé, dosta pozitivni učinkov maju na našo tejlo, velko prevencijo za našo zdravje.

Margit Čuk

IZ NAŠE KÜNJE: STARINSKI KIFLINI S SVINSKO MASTJO

Gda sam bila mala, smo pri kuči največ nücali svinsko mast. Z njau se je kujalo, peklo, pohalo pa še na domanjji krüj smo si jo radi mazali. Dosta lidi pravi, ka dá mast čista drugi žmaj kujanom kak pa oli ali pa puter. Tistoga cajta so se tüdi pogače plekle z mastjo. Gnesden tüdi sama mast ponücam z buhtline pa djabočno pito. Doktori zadnje cajte pravijo, ka je mast nej škodljiva zdravji kak so tau duga leta mislili.

Zatau mo z danešnjim receptom malo šli v stare cajte, gda se je mast nücala bole kak kaj koli drugo. Pekli mo prave starinske kifline in priprava tej kiflinov vam nede vzela ranč dosta cajta.

Sestavine za testau:

- 500 g gladke mele
- 1 djajce
- 200 g masti
- 2 žlici cukra
- 1/2 žličke soli
- 200 ml jogurta
- 1 pecilni prašek
- 1 vanili cuker

Nücali te šče marmelado za punjenje pa cuker v praji za cukranje kiflinov.

V posaudo najprle damo mast. Dodamo cuker, vanili pa sau. Vevküper dobro stepemo z mikserom. Med stejpanjom damo cuj jogurt pa djajce, na konci pa še melo, štero smo prle zmejšali s pecilnim praškom.

Testau razdelimo na dva dela. Vsakši del razvalemamo v kraug, šteroga razdelimo na 16 kosov oz. trikotnikov. Vsakši trikotnik namažemo z marmelado, štera more biti fajn trda, ka nede tekla iz kiflina. Kifline zlagamo v plej, v šteroga damo paper za peči, te pa kifline pečemo na 180 stopinjaj, ka gratajo fajn rjavi. Mrzle te samo še skotamo v cukri v praji.

No, pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

Poletna nega trajnic

Če trajnice posadimo na pravo mesto ob pravem času, imamo z njimi res malo dela. Tisti, ki ne želijo analizirati prostor, kamor jih nameravamo posaditi. Rastline se zelo različno prilagodijo, to nam pove

saditi trajnice, ki potrebujejo veliko vode. V poletnem času se morda le zelo redko zgodi, da je treba dodajati poležajo. Nekateri ljubitelji rastlinja jih privezajo na različne načine in z različnimi tekstilnimi tra-

Sprotno odstranjevanje odcvetelih stebel ameriških slamnikov je poletno opravilo, saj s tem spodbudimo razvoj novih in tako podaljšamo čas cvetenja.

Visoke trajnice kot je helenij v družbi z ostalimi trajnicami se rad poleže, zato je dobro, da namestimo lesene loke, na katere potem privezujemo nestabilna stebla.

izgubljati veliko časa z raznimi opravili in hočejo uživati pri delu in ob rezultatih njihov izvor oziroma mesto, kjer rastlino najdemo v naravi. Po tipu rastišča in

kakšna gnojila, to opravimo spomladji. Nikakor ni smiselno poleti trajnic vrtu kovi, vendar s tem rastlini večkrat uničijo vso njeno lepoto. Priporočljivo in bolj

Pri nekaterih iskrivkah stebla po cvetenju ostanejo dolgo na rastlini, šele ko so neugledne, jih porežemo.

Cvetove pri hermeliki pustimo do spomladji.

svojega dela, sadijo trajnice načrtovano. Vzdrževalna poletna dela morajo biti opravljena pravočasno in temeljito. Vzdrževalna dela so: odstranjevanje plevelov, skrb za rahla tla, skrb za vlogo in sprotno odstranjevanje nelepih rastlinskih delov. Pri nakupu trajnic moramo izbirati premišljeno in vedno moramo

podnebja lahko sklepamo o njeni odpornosti. Tako nas bodo za trpežne zasaditve zanimale trajnice, ki v divjini naravno uspevajo na skalnih, peščenih rastiščih in plitvih tleh. Za dobro preskrbo z vodo je zelo pomemben koreninski sistem. Kjer sonce neusmiljeno že in je morda zraven še plitka in sušna prst, je nesmiselno

gnojiti z različnimi gnojili, vsekakor pa je treba pri mladih trajnicah, ki še niso strnjene, obnavljati organsko zastirko, ki preprečuje zabijanje tal, zagotavlja bolje vpijanje morebitnih padavin in manjše izhlapevanje iz tal. Po potrebi tudi rahljammo tla, da se ne zaskorijo in ostanejo zračna. Visoke trajnice na vrtu rade

naravno je, da v določeni rastni fazi med rastline namestimo osušene bambusove loke, ki se pozneje skrijejo v rastlini.

MORDA NISTE VEDELI ...

Rdeči rman potrebuje redno razsajanje.

*Besedilo Olga Varga
Foto svetovni splet*

... DO MADŽARSKE

Kje je največ vломov v državi?

Spletni portal novekedes.hu je pripravil zemljevid države z označkami, na katerih območjih je največ vломov. Daleč najbolj ogroženi so Budimpeštančani, kjer je policija v prvi polovici leta registrirala 402 vломa. Da so prav prebivalci glavnega mesta najbolj izpostavljeni nepridipravom, kažejo tudi podatki zadnjih dveh mesecov. V dveh poletnih mesecih je bilo v Budimpešti 112 vломov, v Železni županiji - kjer živimo tudi mi - na primer le sedem, v naših dveh sosednjih županijah le trinajst (Győr-Moson-Šopronska) in dva (Zalska). Analiza spletnega portala pokaže tudi, da vlonilci najraje izberejo družinske hiše, kjer se jim obeta večji plen. Število vlonov najbolj naraste poleti, sploh v času, ko so družine na letovanju. Spletna stran in tudi policija opozarjata ljudi, naj ne objavljojo na omrežjih, kdaj so na dopustu, saj s tem izvajajo usodo. Ponujajo pa tudi nekaj primerov, kako lahko zavrnejo vlonilce. To so predvsem alarmne naprave oziroma rešetke na oknih v pritličju ali kletnih prostorih, saj se vlonilci neradi ubadajo z njihovim odstranjevanjem. Opazljivo, naj prosimo sosede, da izpraznijo naš poštni nabiralnik, saj je prenapolnjen poštni nabiralnik lahko znak, da pri hiši ni nobenega doma.

Festival vojaških pesmi

Že trinajstič je majhna vas v Zalski županiji organizirala festival vojaških pesmi, ki je vse bolj popularen in uspešen, saj publika obožuje pesmi, ki so simbol obdobja, ko so fantje še služili redni vojaški rok. Služenje so na Madžarskem ukinili leta 2004, večina moških srednje in starejše generacije pa ima osebne izkušnje in doživetja. Na festivalih ob spremljavi pihalnih orkestrov omenjene pesmi poje vsa publika. Idejni oče festivala, 77-letni strugar, drugače tudi sam harmonikar, je postal častni občan občine Zalaapáti. Da je to častitljivo priznanje, kaže podatek, da je imela občina do zdaj le dva častna občana, domačega župnika in družinskega zdravnika.

BOLA SMO ZDRAVI PA VESELI BILI

Julius pa avgustuš sta bila prvin tistiva dva mejseca, da so pavri največ dela meli. Nej dojšlo, ka senau trbelo sišiti, te so še na njivo odli, ka je pa največšo delo bilau, tau sta žetva pa mlatitev bile. Tašoga reda je vsikši na pataj bejo, kak mlajši, tak stariške pa staristiške, zato ka te čas so nutraspraviali sildje, iz steroga so cejlo leto krü pekli. Gda je tau velko delo bilau, te je dosta časa nej bilau tjöjati, bola vse tašo prausno so djeli. Ka je tau za djesti bilau, kak so tau redli, od tauga sem Petrno Mariško, po možej Zankoč, spitavo iz Števanovec.

- *Tetica, vleti, gda je največ dela bilau, gda je vsikši vanej delo, gda je nej bilau časa tjöjati, tašoga reda ka se je djelo?*

»Zajtrek so brž kakšni kaup spekli pa vcuj so mlejčen kafej spili, s tejm so te do podneva ta bili. Te je niške nej emo časa, ka bi domau ūšo, ka bi kaj vgrizno, delo je naprej valaun bilau.«

- *Gda ste zaranka stanjuvali?*

»V štrtoj vörí smo vsigdar stanili. Najprvin smo v štali taopravili pa te v sedmoj vörí smo zajtrek meli. Zajtrek je vsigdar prousti bejo, kak sem prajla, ali kakšen kaup ali kakšni šman je baba na plautlini spekla. Tak smo te dopodneva ali še duže ta bili, dosta dela je bilau pa ništje je nej čuto, ka je lačen. Bola je vsikši na

tejm bejo, aj kak najprvin žetvo tanapravimo, nej ka bi kakšen dež ali toča sildje tazmatalila.«

Petrina Mariška s starimi kejpi

- *Podne ste domau prišli ali vanej na mazevaj ste djeli?*

»Vsigidar smo domau prišli, zato ka skrak smo meli grünt, drügo pa tau bilau,

lau časa pečti, dva tjdna staroga djeli. Dja še zdaj dostakrat pravim našim mlajšom, aj mi prinešejo melo pa mo probala kröj pečti, tak dva kolača, če se mi posreči. Depa oni mena vsigidar pravijo, njaj mami, ka 'š se s tejm mantrala.«

- *Prvin sta žetva pa mlatitev velko delo bila, zato ka sledkarsoste mele kröjpekli. Če nej bilau semena, te nej bilau mele pa kröja tö nej.*

»Tau je nej málo delo bilau dočas si do zrnja, do mele pa do kröja prejšo. Najprvin so poželi, te se je snaupke redlo, s tauga so se te kope sklale. Da so kope posenile, te smo je notazvozili pa te smo potejm zmatili.«

- *Kak se je zvalo tisti snaupke, stero se je v križ sklalo?*

»Steri je spodkar na zamlej, tisti snop se tak zove ka školnik, steri je najviše, tisti je pa pop, na srejdi so pa sta-

smo tak eden tjdan zato dolasprajli žetvo. Mlajši so pa pauvrste delali pa sprau-ti so vtjüpnosili snopke za

tak prebrano kak zdaj, bola vse prausno so djeli, depa tisto je vse zdravo bilau. Zaranka smo dostakrat raji

kaup spekli pa te tau smo cejli den djeli. Gda si lačen domau prileto, eden falačak si v rokau vzejo, si ga zo pa si že leto tada, gda je delo bilau, te je nej bilau časa.«

- *Djajce ste nej pekli, tau je tö brž kreda bilau.*

»Bola smo šman redli, zato ka bola je vödau, bola smo se leko nadjeli. Dja še

zdaj vse tašo bola indašno tjöjam doma. Gda mlajši domau pridejo, najprvo je vsigidar tau, ka me pitajo, če mam tašo staro djesti, ka so prvin djeli. Depa ranč tak so pravnuki tö, gda mala Kitti pride, vsikdar me pita, baba maš, ka mo amo leko.«

- *Mlejko je vleti pa vzimi bilau, dosta ste djeli pa tjöjali z mlejkom?*

»Mlejko, ka smo zaranka podaujili, tisto smo tadjali pa večer s kroumči smo spili. Ka ostalo, s tistoga smo vrnjo pa segnjano mlejko redli. Mlejko smo notra v štöjclinezlajali, tam se je segnilo, pa te dočas ka smo go nej ponücali tau je tam na stelažiji stalo. Prvin smo dosta delali, vse prausno smo djeli, depa bola smo zdravi pa veseli bili.«

- *Vi še pečete perece?*
»Dja še zato pečem, gda je vüzem, buča pa na božič. Perece leža narediš kak kröj, zato ka testau je bola rajo, leža se mejsi.«

- *Ka ste djeli za večerdjo?*

»Največkrat pečene kromče pa kakšno segnjeno mlejko, dja sem tau sploj rada mejla, še gnesden si dostakrat spečem. Depa bilau tak, ka župo ali kakšno kavo smo spili. Te je lüstvo nej bilau

Mariška pa njeni mauž z mlajši pa vnuki

ka maro podne spolagati trbelo.«

- *Ka ste podne djeli?*

»Tašo, ka je brž kreda bilau, baba je kakšno kapüsto

stjöjala pa svinjsko glavau nutrazrezzala, bilau ka kromče ali kakšno testau, ranč ka je bilau. Kröj smo tašoga reda, gda je nej bi-

ne. V eden križ je štiridvajsti snopov šlau, mi smo doma staupetdeset križov meli, pa

tau smo vse z rokauv pokau-sili.«

- *Kelko je vas bilau na žetvi?*

»Dejdak, od tašče sestra, dja, pa da je mauž doma bejo, te je še on tö pomogo. Pa te

(Kejp na 1. strani: Na zda-vanjej sina Karčina)

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

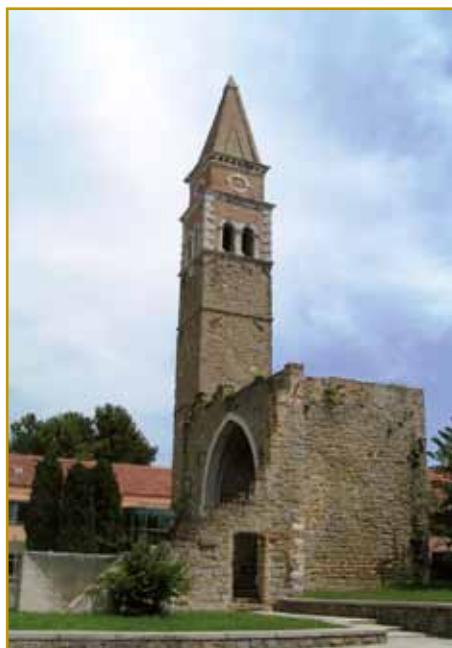
PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Ribe, šifti pa sau so indasvejta lidam skrak maurdja slujž davali. V Portoroži se je tö ranč takše godilo. Gda té nej-vekši turistični varaš v Sloveniji gnes človek vidi, skur ne more vörvati, ka je tak bilau. Depa, un je inda tö na tistoj solenoj pauti stau, po steroj smo nazadnje ojdli.

Portorož

Najprva se na njegovo pauti skaazi čas pri njegovom imeni stavimo. Že kak se čuje, neje iz kakšne stare slavjske rejci vörpřišlo. Inda so v šauli včili, ka ta aj bi »pristanišče vnaugi rauž« znamenüvalo.

Eške paunimo, pristanišče je tisto mesto, na sterom ladje ali šifti pristanejo, se stavingo. Po latinski se pristanišči

Tau je od cerkve svetoga Bernardina do gnes ostalo. Vej se, ka cerkev v koper s klauštrom je leta 1452 Janez Capistran dau naprajti. Kak mladi šaular je svetoga Bernarda pošlušo pa je njegovo včenje kaulak po sveti noso. Janez je tö za svetoga človeka biu vözglašeni.

vejdajo tau tö, ka že prva so se bratovge dominikanci v klaušter svetoga Lovrenca naselili. Klaušter pa tisto Ma-

Staro se v koper z nauvim oženi, bi leko prajli. Zar na pravom kraji fotografije se cerkev sv. Bernardina vidi, hotel Bernardin pa se nut v maurdje »rūsi«. Spodkar pod njim so indasvejta čunakline pa šifte delali. Gnes si tam malo bole pejneznati lidge svoja tejla namačejo.

port pravi. Depa, od kakši rauž pripovejdamo? Tau je Marija raužnoga venca bila, na mesti gnešnjoga Portoroža je njena kapejla stala. Gda v dokument iz leta 1251 poglednemo, se mala ves

rijino kapejlo bi gnes zaman iskali. Neka iz tisti starci časov pa se eške gnesden leko vidi. Na pau pauti od Portoroža v Pirani gospočki hotel Bernardin stodji. Tam je tö eden od vnaugi klauštrov stau, na

njegovom dvauri pa cerkev svetoga Bernardina.

Zivlenjska pripovejst Janeza Capistrana se v klauštri na brgej ne zgotovi. V sodačiji Monarhije je kak kaplan delo. Za düšno zdravje sodakov je skrb emo. V bitji skrak Beograda so ga Törki zgrabili, po nebesko velkom pa dugom mantranji so ga bujli. S tejm je za patrauna sodački kaplanov biu vözglašeni. Njegvo drugo ménje nam eške neka leko povej. Capistran v sebi latinsko caput-glava pa Istro nosi. Leko, ka po varashi Kopri (Capodistria) si je ménje dau. Do toga varasha eške kuman pridemo, od toga več po tejm povejmo.

Vej se, ka spodkar pod sestim Bernardinom so skrak mauldja ribiške čunakline delali. Bratovge iz klauštra so za tau majstre gorvzeli. Iz te meštrije pa je že mala ladjedelnica (hajógyártó műhely) gratala. Ménje nam povej, ka v njoj so ladje delali. Tiste ladje ali šifti so nej samo za ribičijo na velkom mauldji bili. Z njimi so vino, oljke pa njivi oli kaulak vozili pa odavalni.

Gda od turizma v Portoroži pripovejdamo, se na tau brodi, gda je kak organizirani živeti začno. Zgodovina pripovejda, ka že od inda so lidge v blato iz solin radi ojdli. Zaprav, z njim so se nutnamazali. S tejm so si betege čunt pa kauže vračili. Turizem, ka je pejneza začno nositi, se je dosta kesnej naraudo. Leto 1865 za tisto vala, gda so turistibole na velko v Portorož začnili ojditi. Tisto zdravo soleno blato pa je lidi eške itak k sebi zvalo. Prve vekše hotele so padarge dali gorpostavlati. Tam so lidi s tejm blatom vračili. Takšnomi turizmi se gnes zdraviliški turizem pravi. Kak se je z Marijino kapejlo pa dvöma klauštrom zgodili

lo, vile San Lorenzo pa prvi hotelov za zdravje gnesden več tö nega. V tisti časaj so nej velke brige za kulturno erbijo meli. Perauvnost za

naj lejtali, steri se na vodau leko spistijo. Gnes v Portoroži malo menje kak 3000 lidi žive. Tau so tisti, ka v njem svoj daum majo nutzglašeni.

Vilo San Lorenzo je leta 1865 bautoš iz Švajca Josef Stölker dau zozidati. Turistom jo je začno vöravati, nin 200 ji je nagnauk leko v njoj bilau. Malo po tejm je skrak nje na mauldji eden drugi bogati možakar že kopališče s kabinami dau naprajti. Po tejm je turizem na velke živeti začno.

pejnezami je na tau nej gle-dala. Na srečo stare karte pa dokumenti nam leko povejo, kak je tau inda vögledalo.

Ovak pa na vreki turistične sezone vej po hotelaj pa dru-gi sobaj nagnauk do 100 000 turistov biti. Ve se, ka zavole

Palace hotel je prvim turistom leta 1911 dveri gor aupro. Té najvekši hotel daleč kaulakrat v tistem časi je ranč tak zdravje v solenom blati reklamejro. Depa, ta hotel je za daleč najbole bogate lidi valau.

Gnes za tak malo romantičnoga vala, depa, pod seuv je vilo San Lorenzo pokopo, stera pa je tisto kapejlico na nikoj djala, po steroj je Portorož menje daubo.

Od turizma v Portoroži bi leko na dugo pa na šurko gučali, pripovejdali. O tejm, kelko glavašov s kraunami na glevej je tam ojdlo, kelko ranjeni vojakov po prvoj velkoj bojni se je v njem vračilo pa od toga tö, ka prva šala za pilote v Sloveniji je ranč v Portoroži z delo začnola. Zaprav, najprva so na hidropla-

gestija za nji mora na stoli biti. Tista indašnaj »košta« prausni lidi se bole na rejdki leko najde. Depa, dun se leko gorziške.

Tak, brudet je v črvej, malo mo preživlali, drugi teden mo pa tadale na paut po Slovenskoj Istri šli.

Miki Roš

Aleksander Ružič

SUNČNA VÖRA

Kak je čas ta šou, se njej je življenje vidlo vsigdarbole brez aska. Včasi je že zgublala volou do življenja. Tüdi najbrž zatou, ka se je pri nji ceji čas, kak je bila obast v njuvoj iži, nika novoga nej godilo. Bila je močna in zdrava, puna moči in je z zadovolstvom pomagala starišoma pri kūjanji, pranji in dvorenji pri oblasti. Žmetno je trpejla, ka se je eno par oblastnikov gdakoli poživo obračalo za njou. Vsigtar, da je na sebi začutila te poglede, go je strousilo po cejlon tejli, zatou ka njej je te vsigdar prišo na pamet vsiljivi Stane.

»Kak je pravo oča: san Boug je poslo Radeta!«

Duge večere je presedelja na posteli in poslušala glasé s sadovnjakov, njiv in z goušče. Misli so se njej vsigdar samo ponavljale in se sükale v krougi.

»Sova! Sova se glási,« je poslušala poznano oglašanje, štero se je čulo skouz na pou otrznjeno okno.

Mejsec je skouz ščipkasto fejringo, štero je sama z lejpimi ornamenti vöokinčala, pošilo blejde črte na stejno in po posteli in osvetlüvo bejli obrazek njenoga Vladeka. Rada je poslušala noučno dogajanje in vse felé glási so njej malali predstave o borbi za življenje tan venej, mogouče na trajnki ali v sadovnjaki ali v goušči ..., zatou ka so smrtni kriki, šteri so kak ostri noužici rezali v tisino njeje ižice, gučali, ka je glij zdaj zdaj mogo nišče mrejti, ka bi té drugi leko prezivo.

»Kak je Boug stvouro té svejt? Miranje in življenje ... in brez prestanka v ton zaconpranon krougi,« je s tejmi mislimi kūšnila svojega Vladeka in poloužila glavou pouleg njega. Ešče je nej niti prav zaspala, da go je zbüdilo klonckanje. Skoron bi skričala, ali go je nika vseeno zadržalo. Naraj se je sejla na roub posteles in strajoma začnila gledati prouti okni. Ešče je ednouk poklonckalo in da je malo bole poglednila, je v mračnoj svetlobi prepoznala Volodjo. Najprle je gratala vse trda, te se je pa malo zmirila in naraj odgr-

nila ferengo.

»Moj Volodja!«

Drgetajouči roulki sta se med okenškimi križi zdržili in začulo se je pritajeno hlipanje.

»Olja, naše vremja uhodit. Vozmi rebenka i molča podojdi pod časi!«¹

Vse se je godilo v sekundaj, zatou je nej mogla včasi k sebi priti, a od znoutraj njej je nika gučalo, ka more včasi tak napraviti, kak njej je naroučo Volodja. Eno par cout je zmetala na sebe, vzela koco in pokrila dejte, te pa zbejžala vö. Volodja je stau pod vöröv. Nakli je vpamet vzela nika razkopane zemle in tüdi drva so zdaj bila vküp nadjevana ovak.

»Se pravi, ka je že vzeo tisto,« si je zbrodila, da so se njima lampe do teknile, in zbejžala sta v sadovnjak. Olga se je ešče obrnoula nazaj proti iži. Mejsec je že biu visiko nad vejkami drevdja na slemenih in meto vö od bejli oblakov po streji mračno svetlubo. Misli so njej gučale:

»Zbougon za vsigdar, moja draga oča in mati!«

Da sta šla gor po brejgi, je poglednila nazaj in si zašepetnila:

»Kama koli zdaj iden, toga pravličnoga mira več nikdar nemo vidla.« Začutila je, kak da bi njej nika tejlo vküp vlejklo.

»Nevarnost je velka. Ne ven, kama iden, stariša pa püščan na milost in nemilost krvnikon,« so v njej preskaküvale misli.

»Olja,« ji je zdaj zašepetno Volodja za njenin hrbton in go cukno za rokav.

Ojdla sta dugo v nouč. Dejte sta si davala z rouk v roke in ga probala tolivati. Stavila sta se samo telko, ka je Olga naranila dejte, te je pa friško stapala za Volodjon, šteri je za en čas zavino s kolatečnic v gousto grmovdje, naednok je pa začno iti pomali, prignjeno, za tistin se je pa med vejkami zgubo. Na Olgino grozo se je zdaj oglasilo tüdi dejte. Stisnila ga je k sebi in ga pokrila s kocov. Volodje je ešče nej bilou nazaj, ali se je z njegove smeri začulo, ka nišče ide. Stopaji so bili najprle

vsebole razločni in se te pomali zgublali med drevdjon. Te je Vladek znouva zadjourou.

»Stoj, ko ide?«

Olga je Vladeka stisnila k sebi in dejte se je zmirilo. En čas je bilou vse tjuma, te se je znouva začulo:

»Nema nikog!«

A Volodje je dugo nej bilou. Vzeo je dejte in zapovedo:

»Bistro! Oni vernutsja čerez desyat minut!²

Olga je zgrabila Volodjo za rokou in je začno tak friško iti, ka mogla za njin leteti.

Preskaküvala sta vejke, te se je pa neednouk pred njima pokazala z mejsecon osvetlena ravnica. Zavnila sta v senco za grmovdjon. Ešče dale go je vlejko in za eden kratek čas sta bila na vouskoj pouti. Da sta prišla v sadovnjak, se je stavo in zasopleno pravo:

»Vot podaždi!«³

Olga je ešče komaj zdaj gor prišla, ka je Volodja meo napravleni cejli plan njuvoga bejžanja prek granice. Najbrž je tüdi od tü prišo. Prestrašena in trpetasta je stiskavala dejte k sebi in gledala za Volodjon, šteri se je znouva zgubo za grmovdjon ob polskoj pouti. Za eno par minut pa se je začulo brnjeje džipa, včasi za njin pa se je pokazo ešče Volodja.

»Prišel drug, mi idem v svobodni mir!«⁴

Vgojno se je svejt v toj veškoj krčmi naoupek obrno.

»Kje je Irena,« je s čemerami pito Rade očo.

»Pa najbrž v svojoj ižici,« je prestrasheno nazaj pravo oča, ali ga je začnilo skrbeti, zatou ka je do zdaj tak čemernoga Radeta nej vido.

»Tam je ni. Tudi nikjer drugje je ni. Hitro mi jo pripeljita, sicer bomo delali drugače.«

¹ Olga, naš čas je prišo. Vzemi dejte in pridi pod vöro.

² Brž! Za deset minut do šli nazaj.

³ Tü počakaj.

⁴ Prišo je pajdaš. Zdaj idemo v slobodni svejt.

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

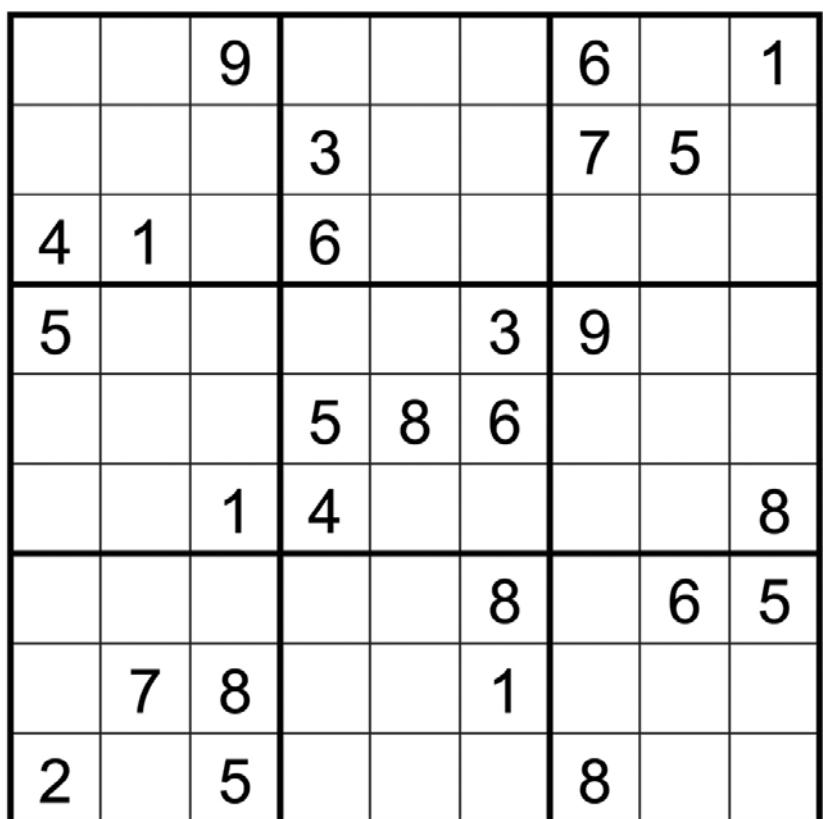

	AVTOR: MATJAZ HLEDNIK	SPAČENO BITJE	EKRATIT	KRAVICA, TELICA	KRVOSES	NINA STRNAD	JAPONSKI AVTO	TEMELINA KRUGA MUSLIMAN VERE
	NASAD SLIV							9
SLOVITI ŠPANSKI SLIKAR (PABLO)								
PRIVI MOŠKI PO BIBLIJI ŽIVELJ, KI SKAČE	10							UDŠ ROKO PIHALO Z DVOJINIM JEZIČKOM
POMOČ LUDIT OPTIMAT PER TRIBUN	34. 8. 79 UNIČENO ANTICO MESTO V ITALIJU	KOLONA LIJUDI, PARADA	LUMETNI- ŠKO IME IGRALKE KRUVANJA	CIGARETNI OGOREK	SMUČI	DRAŽA, POLOŽAJ TELESA JUTRJANJA PADAVINA		2
KUŽEK		1			STARO- RIMSKI URADNIK TRIO		3	
KONSER- VATIVNI ČLAN RIMSKICA SENATA					MAKEDONI- LIJUDSKO KOLO PLAVALNI SLOG			PEVEC IN BOŠNAR FURLAN (ANITA NI NIKOLI)
POLTEMA				PIŠKOT RДЕЦЕ ŽIVALSKO TKIVO ZA PREHRANO	12	ATA, OČE		UČINEK
VIŠJI PLEMNIK V ANGLIJI	4	AMERIŠKI FILMSKI IGRALCI (BILL) SLEDNIK				FRANC. PEVEC MONTAND		
ZBJIRKA PODATKOV, RAZVOD				11				
IGRALEC, IN TV VOVTELJ ŽNIDARIŠČ				STROKOV- HUJAR ZA EVGENIKO		KMEČKO OROJOJE	7	
ZVEZNA DRŽAVA SRBIJA						GEORGE EASTMAN		
			6	TLESK	8			

Končna rešitev:

1 2 3 4 5 6 7 5 8 9 10 11 10 7 12 2 5 7

SUDOKU

V četrtek 31. augusta zrankoma v 6:50 si leko na televizijskom programi Duna TV poglednete nauvo oddajo Slovenski utrinkov. Če zamidite, bau oddaja na programi znaudič **gnaki** den zadvečerka v 13:25 na kanali Duna World.

Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi:
<https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>
Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:
<https://tvspored.delo.si/>

MATEMATIČNA UGANKA

$$+ + = 22$$

$$\begin{array}{ccc} \text{Volcano} & + & \text{Volcano} & + & \text{Volcano} & = & 24 \end{array}$$

$$\text{Volcano} + \text{Volcano} + \text{Volcano} = 21$$

A diagram illustrating a subtraction problem involving volcanoes. On the left, there are two brown volcanic cones with orange lava flows at their bases. Above the first cone is a plus sign (+). Above the second cone is a minus sign (-). To the right of the cones is an equals sign (=) followed by a large question mark (?).

A Magyarországi Szlovének Szövetsége tisztelettel meghívja Önt a

**Magyar Fotóművészek Világszövetsége
dunántúli fotóművészeinek kiállítására,**

melyre 2023. augusztus 30-án 17.00 órakor kerül sor
a Szlovének Háza kiállítótermében Szentgothárdon.

A kiállítást megnyitja: Fekete Tamás,
a Magyar Fotóművészek Világszövetségének alelnöke.

Zveza Slovencev na Madžarskem vas vljudno vabi na otvoritev razstave

**prekodonavskih fotografov Svetovne zveze
madžarskih fotografov,
ki bo 30. avgusta 2023, ob 17. uri**

v razstavnem prostoru Slovenskega doma v Monoštru.

Razstavo bo odpril: Tamás Fekete, podpredsednik
Svetovne zveze madžarskih fotografov.

VABILO
**DRUŠTVO ZA LEPŠO VAS IN OHRANJANJE TRADICIJE V
ŠTEVANOVCIH IN ZVEZA SLOVENCEV NA MADŽARSKEM**

V LJUDNO VABILO VAS IN VAŠO DRUŽINO

NA LITANIJE,

KJ BOBO 27. AVGUSTA 2023 OB 15. 30 URJ

V KAPELICI VOTKOVCIH.

LITANIJE BOSTA VODILA ŽUPNTKA

TIBOR TÓTH IN DEJAN HORVAT,

SODELOVAL BO CERKVENI PEVSKI ZBOR ZSM ŠTEVANOVCI

Po litanijsah Vas vabimo na skromno pogostitev, ki bo na dvorišču za kapelico.

Pod Srebrnim brejgom ...

... se najbole brž, kak se leko, sanejra vse tisto, ka je katastrofalna povauden vničila, na nikoj djala. Cejla Slovenija je v kuperstaupila. Steri najbole s pejnezami ne morejo pomagati, tau na tereni s svojim delom pokažejo. Tak, ka srmaki so nej sami ostanoli. V tem je ena bridka istina naprej prišla. V njoj glavno rejč sekulanti majo. Kaulak 400 družinam je voda rame vcejlak taodnesla, eške več takši geste, ka v nji več nigdar nedo mogli živeti. Za vsikšo takšo držino sekulanti več kak 10 000 evronov ne dajo pa nedo dali. Zakoga volo? Ka tak nut v papiraj piše, gda se družina s sekulantom pogodi. Tej pejnezge pa ranč za nauvi

fundament ne dojdejo. Depa, tak nut v papiraj piše pa amen! Gvüšno, ka zatoga volo lidge

sreča, ka država njim pomore. Po tem znauva sekulanti pridejo pa znauva do od lidi pejneze

Dauma, v sterom je držina samo tri dni živila, več nega. Ogen leko pogasiš, vode pa staviti ne moreš, je v skuzaj povejdala držina.

na takšče pa ovakše sekulanske firme z lagvo volo gledajo. Eške

pobejrali.

ne čuje najbole humano, ka nogometni klub Mura tö sanacijo dela. Zavolo »povaudni« golov v njivom goli (kapujukban) so tau mogli naprati. Dejan Grabič je nej dugo Murin čunaklin ravno. Šefovge so prajli, ka mora spakejrat pa oditi. Vse tau se je na den tekme zgodi, gda so se na bus za Koper vsedli. Prejgnji so njegomi pomočniki prajli, aj un tekmo do kraja pripela. Pa jo je tö. Depa, kak? Tam skrak maurdja so Koper s 3:1 obrnauli. Tau je za eno malo senzacijo valalo. Takše rejsan niške nej čako, ka eden skur nepoznani eške polonje vozgrivi trener z ekipo tau naredi. Na nauvoj tekmi v domanjì Soboti do, kak drugi klubi, vse pejneze od odani kart za lidi tadali, sterim je voda vse taodnesla.

Cunami demokracije je do kraja prejgne na nacionalnom teveni taodneso. Nej gnauk smo pisali, ka je indašnji premier Janez Janša svoje lidi na teveni dau gorpostaviti. Vse se je po tistoj formuli delalo, sto je nej z nami, té je prauti nam. Z nauvimi prejgnimi aj bi se na teveni enjalo po politični potaj delati pa lidi iskati. Nacionalna televizija aj bi se depolitizirala. Gvüšno, ka tadale de se na njoj od politike pripovejdalo, de se jo analizejralo, od dela glavašov gučalo. Depa, nikoga se favorizejrati ne smej. Tak aj bi bilau, kak pa vse v kuper vöspadne, de se eške kuman vidlo. Takše pa se gvüšno več ne smej zgoditi, ka bi politični šef direktora tevena zazavo pa njemi zapovedo, od koga pa ka trbej lidam dojdavati.

Srebrni brej se nigdar nej za politiko brigo. Zavole takši pa ovakši politični sistemov je prejk po njem šlau. Če bi vedo gučati, gvüšno bi ga čuli, kak povej: Kakša politika, lepau vas prosim. Človek, človek je najbole važen pa nika drugo nej.

Miki Roš

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TOPnet d.o.o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnila: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB